

FORN VÄNNEN

JOURNAL OF
SWEDISH ANTIQUARIAN
RESEARCH

Otto Janse 10/9 1867-3/3 1957 : in memoriam

Thordeman, Bengt

Fornvännen 1958(53), s. 72-74 : ill.

http://kulturarvsdata.se/raa/fornvannen/html/1958_072

Ingår i: samla.raa.se

IN MEMORIAM

OTTO JANSE

10/9 1867—3/3 1957

När Otto Janse nästan 90 år gammal gick bort den 3 mars 1957, avklippes ett band med en fordomtida epok i riksantikvarieämbetets och statens historiska museums utveckling, som redan synes oss ligga ofantligt avlägsen.

Det torde på en aspirant av i dag inom museimannayrket göra ett egenomligt, ja chockerande intryck att Janse, då han vid 29 års ålder anställdes som e. o. amanuens vid historiska museet, därmed ingalunda tillförsäkrades en stadigvarande inkomst utan till en början fick nöja sig med några gratifikationer och tillfälliga reseanslag som ersättning för sitt arbete. Först efter fem år fick han ett fast arvode (naturligtvis utan pensionsrätt) och efter tio år blev han andre amanuens vid den succession som inträdde, då den 64-årige förste amanuensen Oscar Montelius utnämndes till riksantikvarie och andre amanuensen Oscar Almgren blev dennes efterträdare. Därfjärnte

fanns då en med donationsmedel avlönad amanuens, två e. o. amanuenser, en bibliotekarie, en tecknare och några kvinnliga biträden. Det var hela den personal som skulle ombesörja den yttre kulturminnesvården i landet (några landsantikvarier fanns ju inte) och dessutom museets inre tjänst. Hur skulle man med dessa fåtaliga arbetskrafter kunna medhinna allt som man borde och önskade genomföra?

År 1910 fick museet en organisation med fyra antikvarier som föreståndare för var sin avdelning, och Janse fick då tjänsten såsom föreståndare för medeltids- och nyare tids-avdelningen, varmed även följde ansvaret för vården av landets kyrkliga minnesmärken. När riksantikvarien Bernhard Salin 1918 på grund av sjukdom blev urståndsatt att sköta sin tjänst, var det Janse som förordnades att uppehålla denna, och under fem år, 1918—1923, var han sålunda verkets tillförordnade chef.

Den efter vår måttstock att döma otroliga knappheten på personal för kulturminnesvården samt en tidvis vacklande hälsa gjorde att Janse inte kunde få mycken tid över till forskningsarbete för egen del.

Detta var beklagligt, ty hans vetenskapliga intressen var vidsträckta och hans iakttagelser självständiga och värdefulla. Genom föredrag, demonstrationer och handledning av yngre kolleger utövade han ett stimulerande inflytande, som bör ha sitt tacksamma erkännande. Hans insatser gällde särskilt den äldre medeltidens problem. Erik den heliges svärgripbara gestalt var föremål för hans första, år 1898 i *Historisk Tidskrift* publicerade uppsats, och den fängslade honom livet igenom. Ännu under hans sista år sysselsatte den honom, och så sent som 1954 kunde han i *Fornvännen* offentliggöra en studie rörande samma ämne med nya och personliga synpunkter.

Mycket betydelsefulla och uppslagsrika var hans forskningar, även i form av arkeologiska utgrävningar, rörande Sigtunas ställning i vår missionshistoria och om ortens märkliga kyrkoruiner. Hans avhandling om det äldsta Sigtuna i *Gamla svenska städer* 1916 utgjorde för författaren till dessa rader liksom för flera andra medeltidsarkeologer utgångspunkten för undersökningar, som byggde vidare på Janses tankar och idéer. Till hans sigtunaforskningar anknyter också den korta men viktiga uppsats om de oornerade granitkyrkornas åldersbestämmelse, som värdigt avslutar Svenska Fornminnesföreningens *Tidskrifts* sista årgång 1905.¹ I nämnda förening fungerade han såsom sekreterare 1910—1922 och ordförande 1922—1929; han valdes sedermera till föreningens hedersledamot.

Då antikvarien Emil Eckhoff vid sin bortgång 1923 efterlämnade sitt brett utplagda verk om Visby stadsmur ofullbordat — endast den stora planschdelen med uppmättningsritningar av muren med dess torn och inbyggda hus hade utkommit året dessförinnan — övertog Janse uppdraget att fullfölja detta för vår antikvariska forskning grundläggande arbete. Det visade sig nödvändigt för honom att underkasta hela det väldiga byggnads-

¹ En mera fullständig översikt av Janses publicerade skrifter ingår i T. J. Arnes nekrolog i *Kungl. Vitterhets Historie och Antikvitets Akademiens årsbok* 1957.

verket en förnyad detaljgranskning. Han genomförde detta stora företag med skrupulös noggrannhet. Jag hade då, i egenskap av redaktör för akademiens publikationer, tillfälle att steg för steg följa fortgången av hans arbete och kan därför intyga att det digra textbandet till detta verk, som utkom 1936, sedan Janse tre år tidigare inträtt i pensionsåldern, helt och hållet bör betraktas som hans egen prestation baserad på egna iakttagelser och jämförande studier, en prestation som gör all heder åt hans skarpsinne och uthållighet.

Det bör ej förgätas att Janse år 1906 tog initiativ till och ordnade en utställning i Norrköping av konstföremål inlånade från Östergötlands kyrkor. Han inledde därmed raden av liknande utställningar, som under 1910-talet kom att spela en så utomordentligt betydelsefull roll i strävandena att bibringa den bildade opinionen förståelse för den rikedom av konstskatter, som obeaktade och ofta vanvårdade gömmas i våra landskyrkor.

Var och en, som kom i personlig beröring med Otto Janse, kunde snart konstatera att han som karaktär ägde egenskaper av högsta värde: han var erkännssam mot andra och anspråkslös för egen del; han var en fin och god människa, som man minns med vördnad och varm tillgivenhet.

Bengt Thordeman

Otto Janse died on the 3rd of March, 1957, near the age of 90. In 1896 he was appointed Assistant Keeper to the Museum of National Antiquities, and in a reorganization of 1910 became head of the Medieval Department, to which was also attached the care and preservation of the country's ecclesiastical monuments. When the Director General of National Antiquities, Bernard Salin, in 1918 became seriously ill, Janse was commissioned to discharge his duties; this continued over the years from 1918 to 1923.

The subject of Janse's first published paper (in 1898) was the elusive personality of Saint Erik, and this subject continued to fascinate him all through his life. His investigations regarding Sigtuna's rôle in the history of our missions, which was presented in his paper on the earliest Sigtuna (1916), was of great importance. Upon the decease of the Keeper at the Museum, Emil Eckhoff, in 1923, Janse took over the commission to carry on Eckhoff's extensive work on the city wall of Visby. Janse now subjected the tremendous building complex to a fresh and detailed examination, and the text volume written by him appeared in 1933.

In the year 1906 Janse initiated and arranged an exhibition of objects of art, borrowed from the churches of Östergötland, which was held in Norrköping. He thereby introduced a series of similar expositions, which in the following years contributed to the better understanding of that wealth of art treasures which, unheeded and often neglected, was hidden in our country churches.